

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในยุคดิจิทัล
LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS IN
PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS OF
THE GENERAL EDUCATION DEPARTMENT IN DIGITAL ERA

¹อำนวยการ มีราคา

¹Amnuai Meerakar

วิทยาลัยพินธุบัณฑิต, ประเทศไทย
Pitchayabundit College, Thailand

¹Meerakar1973@gmail.com

Received September 10,2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1,2021

บทคัดย่อ

ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดนในทุกๆ ด้าน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเองมีความจำเป็นที่จะต้องปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล การบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำ หลักการ แนวคิดในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีความทันสมัย รู้เท่าทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม จึงต้องมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของโลกดิจิทัลเป็นอย่างดี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เกิดความพร้อมและให้เกิดประโยชน์ต่อวงการทางการศึกษาคณะสงฆ์ ต่อการจัดการศึกษากับพระภิกษุสามเณรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม อันเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล สามารถประยุกต์เอาความรู้ สื่อและเทคโนโลยีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ตามบริบทสถานศึกษา

¹ อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยพินธุบัณฑิต

เพื่อให้เหมาะสมงตงามต่อการศีกษาฝ่ายพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศีกษา พร้อมกับสถานการณ่ สิ่งแวดลอม และการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศีกษา, ยุคดิจิทัล

Abstract

The world has been rapidly changing specially in information technology. Communication has been an important factor for the fast and borderless progress of the globe in all aspects. The Phrapariyattidhamma Schools of the General Education Department need to adjust in keeping up with the change of the digital era. The school administration in Phrapariyattidhamma Schools of the General Education Department also needs to adjust in keeping up with the change that the school administrators should be equipped with leadership, principle, concept for administration and management of the Phrapariyattidhamma Schools of the General Education Department to be modern and keep pace with the ever-changing world. The administrators of Phrapariyattidhamma Schools are necessary to have knowledge and understanding the digitalized world in order to apply and use in the administration of Phrapariyattidhamma Schools of the General Education Department to be well-prepared and useful for Sangha education towards the most effective educational management for monks and novices. The educational management of Phrapariyattidhamma Schools of the General Education Department is, therefore, appropriate and useful in school administration following leadership principle in the digital era that can apply knowledge, media and technology for the operation that fits in the context of the schools. This leads to the suitability of Phrapariyattidhamma Schools of the General Education Department according to the situations, environment and the changes in the digital era.

Keywords: Leadership, Phrapariyattidhamma Schools of General Education Department, Digital Era

บทนำ

พันธกิจที่สำคัญของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำขององค์กรต้องมีการพัฒนา คือการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและส่งเสริมโอกาสให้กับผู้เรียนอย่างครบถ้วนในการได้รับโอกาสเรียนอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาทักษะให้ผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุสามเณรให้มีความพร้อมในทุกมิติในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีที่มีความเจริญและทันสมัยหรือที่เรียกว่า “ยุคดิจิทัล” ที่พัฒนาคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และขยายขีดการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ให้มาก เพื่อจะช่วยแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เท่าเทียมกับการศึกษาข้างนอกพร้อมที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งรวมทั้งการเอาเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อเป็นการขัดเกลาหล่อหลอมพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาบวชเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้ใช้สื่อสารสนเทศที่ทันสมัยทันยุคดิจิทัลและถูกต้องตามหลักของกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นมนุษย์และมีศีลธรรมที่สมบูรณ์แบบ

บริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2535 (วิชัย ธรรมเจริญ : 2543 : 26-30 ; อ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ, 2535 : 35) กำหนดว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นในวัดหรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจะจัดตั้งขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ และด้วยความเห็นชอบของประธานสภาการศึกษาสงฆ์ โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวง ศึกษาธิการโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (เดิมกรมการศาสนา) จะให้การสนับสนุนเป็นเงินอุดหนุนตามกำลังงบประมาณและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด

ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความศึกษาอบรมแก่เยาวชนชายที่เข้าไปบวชในพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรการอบรมเพื่อให้ผู้ได้รับการอบรมมีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม สมกับที่ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันมีการศึกษาสงฆ์มีอยู่ 3 แผนก ได้แก่ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา แผนกธรรม และแผนกบาลีนั้นเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้ว ๆ ไม่มีวิชาสามัญศึกษาเข้าไปปะปน ส่วนแผนกสามัญศึกษานั้นเป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานกันทั้งหลักสูตรแผนกธรรม แผนกบาลี และหลักสูตรสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเข้าด้วยกัน แต่หลักสูตรแผนกธรรม - บาลีไม่เข้มข้นมากนัก แต่ก็ยังมีเนื้อหามากกว่าวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับเยาวชนยุคปัจจุบัน เพราะสามารถบูรณาการนำเอาการศึกษาสงฆ์ทั้ง 3 แผนกมาหลอมเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเป็นการศึกษาแผนกเดียวที่ทุกคนยอมรับว่า เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และปัจจุบันได้มี พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ.2562

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ความสำเร็จของเป้าหมายที่พึ่งพาเทคโนโลยีและสารสนเทศ ผ่านทางผู้ช่วยมนุษย์และการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ เพื่ออธิบายปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกัน ความสามารถของผู้นำดิจิทัลมี 3 ประการ คือ 1) ทักษะความรู้และประสบการณ์ในการควบคุมเทคโนโลยีเพื่อยุทธศาสตร์ 2) การตัดสินใจด้านเทคโนโลยีและการบริหารความเสี่ยง และ 3) การใช้เทคโนโลยีให้เกิดผลตอบแทน และแสดงให้เห็นถึงคุณค่าการเป็นผู้นำแบบดิจิทัล ต้องมีความสามารถในการปรับตัว ควบคู่กับความยืดหยุ่นและการเปิดกว้างรับสิ่งใหม่ ว่าคุณสมบัติเหล่านี้ จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อเป็นผู้นำแบบดิจิทัล (De Waal, 2016)

การบริหารสถานศึกษาในยุคใหม่มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้บริหารต้องมีความกล้า มีวิสัยทัศน์ในด้านดิจิทัล ในสังคมออนไลน์ที่คนปัจจุบันนิยมชมชอบมากที่สุดในการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ การหาโอกาสและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา (Stewart, 2015)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้คนไทยมีโอกาสได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพผลของการปฏิบัติแต่ละครั้งสะท้อนให้เห็นแนวทางและบทเรียนที่มีความสำคัญและน่าสนใจเกิดขึ้น ถึงแม้จะไม่ประสบความสำเร็จในบางประเด็นที่สำคัญ แต่ก็ทำให้เกิดองค์ความรู้อย่างมากมาย การปฏิรูปการศึกษาเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ของประชาชนในชาติ ซึ่งเป็นโจทย์ที่สำคัญของประเทศไทย การปฏิรูปการเรียนรู้จะต้องปฏิรูปคนและบุคลากรที่สำคัญทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรครูและผู้เรียน จากการประเมินผลที่ผ่านมา พบว่า ผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งใน

การปฏิรูปการเรียนรู้ และหากมองเข้าไปในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่หล่อหลอมกลุ่มเยาวชนและอนาคตของชาติที่สำคัญจะพบว่า ผู้บริหารและครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่มีอิทธิพลต่อการขยายขีดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน (ภาวิข ทองโรจน์, 2559)

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล การมาของดิจิทัลเป็นตัวแปรที่สำคัญ จากโลกที่เคยมีพื้นที่และเวลาเป็นอุปสรรค กลายเป็นโลกไร้พรมแดน กล่าวคือการเข้าถึงข้อมูลที่ง่าย สะดวกและรวดเร็ว สามารถ เชื่อมโยงและสื่อสารกันในระดับเรียลไทม์ ทำให้องค์กรในปัจจุบันต้องขับเคลื่อนด้วย เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลเป็นหลัก ผู้นำยุคใหม่ต้องเข้าใจก่อนว่าความล้มเหลวของการทดลองเป็นส่วนหนึ่งของนวัตกรรม ผู้นำที่ดีต้องสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กร มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานมากกว่าสนใจแต่ผลลัพธ์เป็นหลัก รูปแบบขององค์กรแบบที่มีลำดับขั้นของโครงสร้างหลายๆชั้นอาจเคยมีประสิทธิภาพในอดีต แต่ในปัจจุบัน โลกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา โครงสร้างองค์กรแบบเดิมจึงอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การทำงานในยุคดิจิทัลและลดความสร้างสรรค์ในการทำงาน ดังนั้นผู้นำในยุคนี้ จึงต้องมี ความสามารถด้านดิจิทัล ในการนำข้อมูลที่มีอยู่มากมายมหาศาล (Big Data) นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้อย่างไม่จำกัด ตั้งแต่การทำงานในประจำวัน (Day-to-Day Operation) ไปจนถึงการวางแผนกลยุทธ์ที่จะสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร ความเข้าใจ ในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร (Talent management) รวมไปถึง การบริหารจัดการและสร้างสมดุลของทักษะความสามารถในหลายๆด้าน ให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ขององค์กร ได้แก่ 1) Executor คือ ความสามารถในการจัดการกับงานประจำวัน 2) Inventor, Creator คือ ความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ 3) Entrepreneur คือ ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ และ 4) Professional คือ ความเป็นมืออาชีพ ในการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด ดังนั้น การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล มาทุ่มแรงและใช้งานแทนแรงงานมนุษย์ ก็เพื่อเพิ่มอัตราเร่งขององค์กรให้วิ่งตามจังหวะ การเปลี่ยนแปลงของโลกได้ทัน (ปรกรณ์ ลีสกุล, 2561)

สำหรับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สหรัฐอเมริกายังได้กำหนดมาตรฐานชาติ ด้านการใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561 : 120)

1. การมีวิสัยทัศน์ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ร่วมกับการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์กับบุคลากรอื่นๆได้ สามารถนำการพัฒนา การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและยกระดับความเป็นเลิศขององค์กรได้

2. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติ จนเกิดเป็นวัฒนธรรม การเรียนรู้แบบ

โลกดิจิทัลในองค์กร โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึง ทรัพยากรการเรียนรู้ดังกล่าวอย่างทั่วถึง

3. การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างมืออาชีพให้กับผู้เรียน โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับครูผู้สอนและบุคลากรในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลต่างๆ

4. การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลและสามารถบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ในองค์กร โดยการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในประเด็นทางจริยธรรม กฎหมายและสังคม ตลอดจนความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อวิวัฒนาการของวัฒนธรรมของสังคมดิจิทัล

องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล

จากการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ของ Elliott (2017), National Educational Technology Standards for Administrators : NETS-A, (2009) (STE, 2009 อ้างใน สุภัญญา แซ่ม้อย, 2558) ; ญัฐฉิ พงศ์สิริ (2560) และ ปกรณ์ ลีสกุล (2561) สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์สามารถแลกเปลี่ยนถ่ายทอดวิสัยทัศน์ หรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรด้วยการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล และประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับความเป็นเลิศ ขององค์กร การเข้าใจกลยุทธ์ที่สนับสนุนเป้าหมายจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน ขององค์กรด้วยนวัตกรรมดิจิทัล

2. การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว (Professional Practice) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักว่าจะต้องเป็นผู้นำในการใช้งานดิจิทัลได้อย่าง คล่องแคล่ว เชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยี (Digital Native) สามารถจัดสภาพแวดล้อม การเรียนรู้และนวัตกรรมดิจิทัลได้อย่างมืออาชีพ ออกแบบสถานที่ทำงานเพื่อช่วย สร้างบรรยากาศให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และการเสริมสร้างพลังอำนาจด้วยเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต่างๆ

3. ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ (Data Driven) ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศได้อย่างอิสระ (Free flow of information) โดยนำมาใช้ได้ อย่างไม่จำกัด ทำให้เกิดประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรตั้งแต่การทำงาน ประจำวัน การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยใช้แหล่งข้อมูล สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร (Talent Management) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเข้าใจขีดความสามารถของคนใน องค์กร จัดการ และสร้างสมดุลของทักษะความสามารถของคนในองค์กรให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ สามารถจัดการกับปัญหาในการทำงาน การสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัลใหม่ การเป็น ผู้ประกอบการ ความเป็นมืออาชีพในการทำงานตามแผนที่กำหนด การจ้าง บุคลากรที่มีความรู้ความคิดเชิงนวัตกรรม

5. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (Digital Age Learning Culture) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างสรรค์พลวัตในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ดิจิทัลให้เป็น ปกติในองค์กร จนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลในองค์กรได้อย่างแท้จริง ติดตาม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ให้โอกาสทดลองโครงการใหม่ๆ และมีความรวดเร็วใน การตัดสินใจ

จากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล พบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว 3) ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ 4) ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร และ 5) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

จากนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้สถานศึกษา นำ ดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การนำ เทคโนโลยี Big Data เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่างๆ ตั้งแต่ข้อมูลผู้เรียน ข้อมูลครูผู้สอน ข้อมูล สถานศึกษา ข้อมูลงบประมาณที่จำเป็นมาวิเคราะห์เพื่อให้สถานศึกษาสามารถ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โดยในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษามีความจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของ องค์กรที่มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เข้ามามีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา อย่างมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอกทางเทคโนโลยีที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อและปัจจัย ที่เป็น อุปสรรคในการบริหารงาน ล้วนส่งผลทำให้ผู้เรียน การเรียนรู้ ครูผู้สอน เทคโนโลยี และ นวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้นภาวะผู้นำดิจิทัล จึงหมายถึง การนำของผู้บริหารองค์กรในยุคดิจิทัล ที่มีพฤติกรรมสามารถนำองค์กร โดยใช้เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของ สถานศึกษา ทำให้การ บริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ดังนั้น ภาวะผู้นำ ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในบทความนี้ จึงหมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรมการแสดงออกในการนำของผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีอิทธิพล ต่อครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ในการบริหารทั่วไป บริหารบุคคล บริหารงานวิชาการและบริหารงบประมาณ โดยมีความเข้าใจ สามารถสร้างสรรค์ เข้าถึง และนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมการแสดงออกของผู้อำนวยการโรงเรียนในการกำหนดนโยบาย แนวทางการใช้เครื่องมือดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อสนเทศ ในองค์กรที่เป็นประโยชน์เพื่อการบริหารสาธารณะ การวิเคราะห์ข้อมูลขององค์กร เพื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น การแปลงข้อมูลของหน่วยงานไปสู่รูปแบบมาตรฐาน เพื่อใช้ในการเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Standard Data Exchange) การใช้งานระบบปฏิบัติการ การจัดการข้อมูล การสำรองข้อมูล การใช้งานคลาวด์คอมพิวเตอร์ การใช้งานเว็บเบราว์เซอร์ การใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัยในการบริหารโรงเรียน การบริหารความเสี่ยงดิจิทัล (Digital Risk Management) ของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยน ผ่านสู่โรงเรียนดิจิทัล การสนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศน์ (Ecosystem) เพื่อพัฒนา บริการดิจิทัลแบบเชื่อมโยง การใช้ดิจิทัลคาดการณ์สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นต่อโรงเรียน จากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล (Scenario Analysis) เป็นต้น

2. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารบุคคล หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกของผู้อำนวยการโรงเรียนในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียน โดยวิเคราะห์ จัดทำแผนการพัฒนา การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการประเมิน การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ ในโรงเรียน การเป็นตัวอย่างในหลักปฏิบัติที่ดีด้านดิจิทัล การสร้างเครือข่ายของครูผู้สอน และบุคลากรในโรงเรียนที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานข้ามหน่วยงาน เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล การเสนอแนวทางและพัฒนากลยุทธ์ด้านงานบุคคล เพื่อประสิทธิภาพการทำงานแบบดิจิทัลและแบบเชิงรุก โดยเสริมทักษะดิจิทัลที่เหมาะสม กับบทบาทและลักษณะงานให้แก่ครูผู้สอนและบุคลากร การใช้ดิจิทัลในการวิเคราะห์ ผลการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากร เป็นต้น

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมการแสดงออกของผู้อำนวยการ โรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการจัดการเรียนการสอน การใช้ โปรแกรมติดต่อสื่อภาพเคลื่อนไหวในการสร้างสื่อดิจิทัล การใช้โปรแกรมดิจิทัล เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการเรียนการสอนสำหรับงานสอนประจำ การจัดทำคลัง ข้อมูล (Data Warehousing) ให้พร้อมนำไปใช้และวิเคราะห์ต่อ เช่น คลังข้อสอบ การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เป็นต้น

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมการแสดงออกของผู้อำนวยการ โรงเรียนในการนำระบบดิจิทัลมาจัดทำประเมินงบประมาณของโครงการ การประมาณ การค่าใช้จ่ายในการนำโครงการดิจิทัลไปใช้ (Implementation Cost Estimation) การนำระบบดิจิทัลจัดทำรายงานเพื่อเสนอของบประมาณโครงการ การใช้สูตรฟังก์ชัน เพื่อการคำนวณ การติดตามตรวจสอบงบประมาณในระหว่างดำเนินการโครงการ การประมาณการค่าใช้จ่ายและจัดทำรายงานเพื่อเสนอของบประมาณในการบำรุงรักษา เทคโนโลยีดิจิทัล (Maintenance Cost Estimation) เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีและ นวัตกรรมดิจิทัลทั้งในด้านการบริหาร สถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนา ครูผู้สอน ผู้เรียนและสถานศึกษาให้คุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นและสอดคล้องกับการจัด การศึกษาในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใน ยุคดิจิทัล จากการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สู่ยุคดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ ทำให้การ จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีความจำเป็นต้องตื่นตัวเพื่อนำเอา เทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนและบูรณาการจัดการเรียนรู้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะ ผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาบวชเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา ส่วนมากมาจากครอบครัวที่ขาดโอกาสทางการศึกษาไม่ค่อยเข้าใจบริบทของโรงเรียน อีกครั้งขาดโอกาสทางการศึกษาและอื่นๆ กอปรกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การ จัดการศึกษาในรูปแบบที่ผ่านมามีจะไม่เหมาะสมกับการสร้างพลเมืองในยุคดิจิทัล ความ ทำหายที่ควรตระหนักก็คือ ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีความรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงหรือไม่ และจะใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษาให้ เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนไปอย่างไร เป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจึงควร เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ แล้วต่อยอดองค์ความรู้ด้วยความคิดสร้างสรรค์

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการทำงานด้วยดิจิทัล ทั้งในเรื่องความคิด ความเป็นผู้นำและพฤติกรรม สามารถสร้างทีมผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มองปัญหาแบบ องค์กรรวม (Holistic View) โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สามารถออกแบบ สถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนดิจิทัล (Future Design) โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ สภาพโรงเรียนในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับโรงเรียนดิจิทัลในอนาคต ร่วมกับครูผู้สอน บุคลากรในโรงเรียน ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย สู่การเป็นโรงเรียนดิจิทัล การกำหนดงานหลักของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายและ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา การปรับโครงสร้างองค์กรและวิธีการบริหารจัดการที่ เหมาะสมกับโรงเรียนดิจิทัล ปรับปรุงรูปแบบการบริหารบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านดิจิทัล ส่งเสริมและสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา สู่โรงเรียนดิจิทัล และการใช้ดิจิทัลในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อลด ความซ้ำซ้อนในการทำงานในทุกๆ งานและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของการเป็นโรงเรียนดิจิทัลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). *แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : ศรุสภาลาดพร้าว.
- ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ. (2560). *ผู้นำในยุคดิจิทัล*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563. จาก <http://www.dharmniti.co.th/ผู้นำในยุค-digital-economy>.
- ปกรณ ลีสกุล. (2561). *Leadership in Digital Era : ภาวะผู้นำในโลกดิจิทัล*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://today.line.me/th/pc/article/Leadership+in+Digital+Era>.
- ภาวิข ทองโรจน์. (มปป). *สภาสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2563. จาก <http://www.dusit.ac.th/course1/standard/No-3.pdf>
- วิชัย ธรรมเจริญ. (2541). *คู่มือปฏิบัติการงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี : การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16 (4) : 216-224. (2561).

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2563. จาก <https://www.obec.go.th>.
- Stewart, M. (2015). *The Language of Praise and Criticism in a Student Evaluation Survey*. *Studies in Educational Evaluation* 45, 1-9.
- De Waal, A.A. (2016). *What Makes a High Performance Organisations*. (online) 2516 (23 October 2516) Available from : <https://www.hpocenter.net/connaissanceset-inspiration>.

